

Boswell håller sig uppe

Den SJUNDE delen av Yale-universitetets utgåva av James Boswells efterlämnade papper har utkommit (*The Ominous Years 1774—1776*, 42 shilling). Boswell är 34—36 år gammal, dagboken och brevet omfattar ett och ett halvt år, vi har nu följt Boswells liv nästan dag för dag, under tolv år på bortåt 3 000 sidor. Då jag ser igenom mina recensioner av de föregående sex delarna finner jag ganska skiftande omdömen. Ibland har tydligen tråkigheten i stora delar av den minutiösa beskrivningen varit överväldigande, ibland har de lysande partierna, berättande eller analyserande, dominerat intrycket. Inför denna del vill jag än en gång främst betona det självklara att vi här har ett av historiens mest fullständiga, öppna, på en gång naiva och intelligent reflekterande memoarverk; enligt min mening är det minst lika läsvärt som Saint-Simons och Pepys, även om den skildrade miljön är tämligen begränsad: en krets jurister, parlamentariker och intellektuella i Edinburgh och London. Den store mannen är fortfarande Samuel Johnson — vid denna tid dr Johnson —, vars kvickheter och dumheter registreras och som av Boswell betraktas med religiös vördnad och undergivenhet. Vi möter beundrande bilder av Edmund Burke, som vid denna tid stegrade sin berömmelse genom att kritisera regeringens nordamerikanska politik, målaren Joshua Reynolds, radikalen och rabulisten John Wilkes. Några av tidens män som nu är världsberömda skymtar som tivelaktiga och konstiga, av Johnson och Boswell ringaktade för rationalism, skepsis och lösa generaliseringar: David Hume, Joseph Priestley, Adam Smith.

Boswell är i detta skede en tämligen stadgad man, respekterad advokat i Edinburgh med hyggliga inkomster av yrket och genom underhåll från fadern, relativt lyckligt gift, med ett visst rykte som författare till boken om Korsika, Johnsons vän och en trevlig sällskapsmänniska. Han är ibland mycket nöjd med sig själv: "en av de bästa människor som finns", "i dag kände jag mig som ett slags Burke" — och njuter av att föra dagbok: "jag kan gå igenom nästan vad som helst med en viss tillfredsställelse, om jag kan skriva om det efteråt". Men i regel är han jagad av önskinjar, begär och samvetskval. Han pinades av en med fåfänga parad ärelystnad, som aldrig blev tillfredsställd, och måste genom sina uppvaktningar av tilltänkta gynnare ofta ha verkat löjlig. Samtidigt ville han vara en god människa och hade en del anlag för saken; han tänkte härvid inte bara på sådana acces-

soarer som nykterhet, sedlighet, gudsfruktan och hygglighet, utan på medkänsla och rättfärdighet. Hans försök att rädda en, som han ansåg, oskyldigt dömd från galgen måste ha varit ett hjälte-dåd, men inte sällan uppträdde han snålt och lymmelaktigt. Hans fördomar var besvärliga och måste även på den tiden ha varit besvärande för omgivningen; hans föreställning att arv huvudsakligen skulle gå till manliga avkomlingar sågs tydligen av Johnson

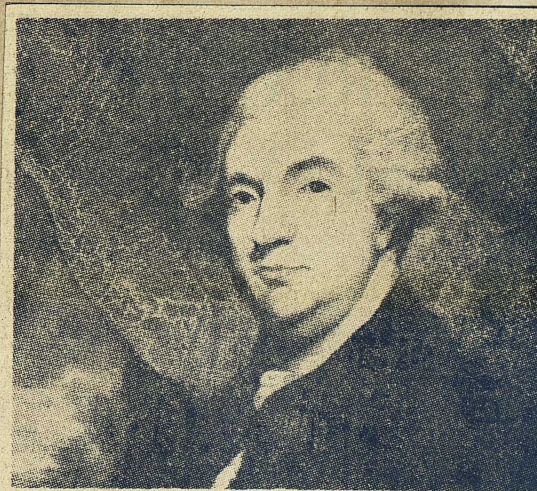
och andra vänner som nära nog en galenskap.

Så kom smådjävurlarna. Han drack gärna för mycket — under några veckor var han full tolv gånger, berättar han — och pratade i berusat tillstånd med säkerhet och glädje, trots den flera gånger noterade insikten att "andra kanske inte tycker man är lika rolig som man själv tror". Vid ett par tillfällen blev han vettlöst ursinnig och slog sönder möbler. Baksmälorna, fysiska och moraliska, var svåra. Han lovade sig själv, sin hustru och sina vänner att bättra sig, men kunde aldrig hålla löf-tena. "Förståndet säger mig att jag inte kan vänta att denna gång bindas säkrare än genom tidigare eder; och ändå är jag som en man som flera gånger dragit nitar i lotteriet och inbillar sig att nästa lott säkert skall ge vinst." Särskilt då han var berusad spelade han och förlorade; på denna punkt var det samma trafik av samvetskval, löften och löftesbrott. Värst var begäret efter andra kvinnor, ofta undertryckt men ibland tillfredsställt — varvid Boswell tycks ha känt sig mindre syndig om han betalade de attackerade fruntimren efter lägsta taxa. Här kan den intresserade finna en förklaring i antydningarna om att "den över allt annat älskade hustrun" var frigid och att de tydligen hade rätt tråkigt tillsammans. Hon är helt olik mig, skriver Boswell: "ingen vidskepelse, ingen entusiasm, ingen fåfänga" (orden har inte alldeles samma betydelse som nu, men man förstår vad det gäller).

I noteringen och analysen av dessa besvär firar Boswells kombination av oskuld, uppriktighet och simpelhet triumfer. En annan specialitet är hans redogörelse för samtal, ett av de styvaste dragen i Johnsonbiografien. Ett samtal med en numera glömd djuping är Boswell inte i stånd att relatera, men karaktärstiken är bra: "Sedan han gått sade jag att hans konversation var ett slags valfångst. Han gav sig alltid ut på det vida havet och sökte väldiga byten. Men han fångade ingenting."

Utgivarnas omfattande noter och kommentarer kan karaktäriseras på motsatt sätt. De jagar allting, årtal, namn, relationer, men endast specialisten kan ha aptit på dessa massor av småfisk. Jakten på valfisk, Boswell själv, är mindre ivrig och dess pedantiskt förevisade resultat föga givande. De amerikanska professorer som står för värvet läxar upp Boswell för hans moraliska förringar som om det gällde en felande student. Ibland blir enfalden betänklig; man påminns om de djuppsykologer vilkas resonemang tycks utmynna i tanken: "Tänk vad Dostojevskij skulle ha varit duktig och bra om han inte behärskats av faderskomplex och andra konstigheter."

HERBERT TINGSTEN

Herbert Tingsten skriver här om den senast utgivna delen av James Boswells dagbok. Bilden visar Joshua Reynolds porträtt av James Boswell.